

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра ландшафтної архітектури та фітодизайну

ЗАТВЕРДЖЕНО

ННІ лісового і садово-паркового господарства
«10» червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Реконструкція і реставрація садово-паркових об'єктів

Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність НЗ Аграрні науки та продовольство

Освітня програма «Садово-паркове господарство»

ННІ лісового і садово-паркового господарства

Розробник: доц., к.с.-г.н., доц. Багацька О.М.

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни «Реконструкція і реставрація садово-паркових об'єктів»

Теоретичні положення і практичні питання передпроектного вивчення території садово-паркових об'єктів різного функціонального призначення та особливості застосування методів реконструкції, реставрації, консервації та відтворення при виконанні відновлювальних робіт.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	НЗ Аграрні науки та продовольство	
Освітня програма	Садово-паркове господарство	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6,0	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	Комплексна оцінка території об'єкту ландшафтної архітектури та напрямки її відновлення	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	30 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття		
Лабораторні заняття	30 год.	8 год.
Самостійна робота	120 год.	162 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти:	4 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Реконструкція та реставрація садово-паркових об'єктів» є оволодіння теоретичними положеннями і набуття практичних навичок застосування методів відновлення реальних садово-паркових об'єктів різного функціонального призначення та часу створення.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі й проблеми у сфері садово-паркового господарства та у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і здійснення інновацій за невизначених умов та вимог;

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2: Здатність діяти в нестандартних ситуаціях, нести соціальну і етичну відповідальність за прийняття рішення.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 2: Здатність проводити оцінку економічної ефективності та

інноваційно-технологічних ризиків при впровадженні нових технологій при вирощуванні посадкового матеріалу.

СК 3: Здатність проектувати та реалізовувати заходи з інженерної підготовки території, будівництва, благоустрою, озеленення і утримання об'єктів садово-паркового господарства, об'єктів культурної спадщини та девастрованих ландшафтів.

СК 8: Здатність проводити оцінку виробничих і невиробничих витрат на забезпечення якості, здійснювати технічний контроль, авторський нагляд за виробничою і проектною діяльністю в галузі садово-паркового господарства.

СК 10: Здатність здійснювати технічні розрахунки в проектах, техніко-економічне обґрунтування і функціонально-вартісний аналіз ефективності проєктованих заходів.

СК 13. Здатність планувати та здійснювати збір, обробку, аналіз і систематизацію науково-технічної інформації з теми дослідження, обирати методики і засоби розв'язання складних задач професійної діяльності.

СК 15. Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах вищої та фахової передвищої освіти, навчати співробітників інноваційної діяльності та здійснювати просвітницьку природоохоронну діяльність серед населення.

СК 16. Здатність використання концептуальних підходів до проєктування та створення ландшафтних об'єктів в умовах урбогенного середовища

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Обґрунтовувати технологічні процеси інженерної підготовки території, будівництва і утримання об'єктів садово-паркового господарства.

ПРН 7. Здійснювати ефективне управління об'єктами садово-паркового господарства, природними і культурними ландшафтами з урахуванням технологічних, правових, економічних, екологічних та інших аспектів.

ПРН 8. Організовувати роботу колективу виконавців проєктів.

ПРН 9: Презентувати результати виконаних досліджень в галузі садово-паркового господарства фахівцям і нефахівцям.

ПРН 13. Організовувати навчально-пізнавальну діяльність студентів.

ПРН 15. Організовувати та виконувати просвітницьку природоохоронну діяльність серед населення.

ПРН 16. Використовувати концептуальні підходи до проєктування та створення ландшафтних об'єктів в умовах урбогенного середовища.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усьо-го	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
Модуль 1. Реконструкція ландшафтних об'єктів (історичний досвід, завдання та методи, передпроектне дослідження, основи реконструкції)														
Тема 1. Вступна лекція – завдання та методи відновлення ландшафтних об'єктів.	33	16	2		2		60	15	2	-			80	
Тема 2. Історичний досвід реконструкції ландшафтних об'єктів.	34-35	18	2		4			20		2				
Тема 3. Особливості вивчення та оцінки території парку-пам'ятки.	36-37	18	4		2			20	1	-				
Тема 4. Оцінка сучасного стану ландшафтного об'єкту.	38-39	20	4		4			15	2	2				
Тема 5. Основи реконструкції міських садів і парків.	40-41	18	4		2			20	1	-				
Разом за модулем 1.		90	16		14		60	90	6	4			80	
Модуль 2. Відновлення садово-паркових об'єктів (комплексна оцінка, напрями відновлення та адаптації)														
Тема 6. Особливості реконструкції насаджень на садово-паркових об'єктах.	42-44	25	6		4		60	20	1	1			82	
Тема 7. Засоби вираження ідейного навантаження.	45-46	21	2		4			25	1	1				
Тема 8. Особливості проведення консервації та реставрації паркових елементів.	47-48	23	4		4			20	1	1				
Тема 9. Збереження та відновлення заповідних садово-паркових об'єктів.	49-50	21	2		4			25	1	1				
Разом за модулем 2.		90	14		16		60	90	4	4			82	
Курсовий проект		30												
Усього годин	180		30		30		120	180	10	8			162	

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступна лекція – завдання та методи відновлення ландшафтних об'єктів.	2
2	Історичний досвід реконструкції ландшафтних об'єктів.	2
3	Особливості вивчення та оцінки території парку-пам'ятки.	4
4	Оцінка сучасного стану ландшафтного об'єкту.	4
5	Основи реконструкції міських садів і парків.	4
6	Особливості реконструкції насаджень на садово-паркових об'єктах.	6
7	Засоби вираження ідейного навантаження.	2
8	Особливості проведення консервації та реставрації паркових елементів.	4
9	Збереження та відновлення заповідних садово-паркових об'єктів.	2
	РАЗОМ	30

4. Теми лабораторних (практичних, семінарських) занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ретроспективний аналіз особливостей формування та розвитку садово-паркового об'єкта.	4
2	Проведення натурного обстеження садово-паркового об'єкта та оформлення його результатів.	4
3	Проведення ландшафтного аналізу території дослідного об'єкта.	6
4	Аналіз засобів вираження ідейного навантаження та функціонального призначення парку.	6
5	Комплексна оцінка сучасного стану садово-паркового об'єкта та формування директивного плану відновлення.	10
	РАЗОМ	30

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Аналіз екскурсійного відвідування історичного парку	60
2.	Виявлення композиційних особливостей і ландшафтних складових паркового простору об'єкта.	60
Разом		120

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- захист практичних робіт;
- виконання і захист самостійних робіт.

7. Методи навчання

- метод навчання через дослідження;
- практичний метод (практичні роботи);
- наочний метод (демонстрації);
- робота з навчальною літературою (тезування, анотування);
- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності.

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Реконструкція садово-паркових об'єктів. Передпроектна і проектна документація.		
Лабораторна робота № 1. Ретроспективний аналіз особливостей формування та розвитку садово-паркового об'єкта.	ПРН 8, 13 Навчитися працювати з архівними та сучасними іконографічними, картографічними, письмовими матеріалами, виконати порівняльний аналіз особливостей розвитку об'єкта в історичному аспекті та на сучасному етапі.	20

Лабораторна робота № 2. Проведення натурного обстеження садово-паркового об'єкта та оформлення його результатів.	ПРН 7, 13 Проаналізувати нормативно-правову базу щодо проведення дослідження території садово-паркового об'єкта та сформулювати робочий щоденник.	30
Самостійна робота № 1. Аналіз екскурсійного відвідування історичного парку.	ПРН 1, 9 Проаналізувати складові елементи паркового простору в історичному аспекті та визначити методи відновлення, які використовуються на сучасному етапі для його адаптації та музеєфікації (обо'язково навести приклади застосування того чи іншого методу на конкретних елементах паркового середовища)	20
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Відновлення садово-паркових об'єктів різного функціонального призначення.		
Лабораторна робота 3. Проведення ландшафтного аналізу території дослідного об'єкта.	ПРН 7, 8 На основі лекційного матеріалу та літературних джерел ознайомитися із основними класифікаційними одиницями парків та навчитися застосовувати їх на практиці.	20
Лабораторна робота № 4. Аналіз засобів вираження ідейного навантаження та функціонального призначення парку.	ПРН 9, 15 Провести ландшафтний аналіз території об'єкта. Виконати інвентаризацію насаджень. Здійснити камеральну обробку даних обстеження та оформити результати натурного обстеження.	20
Лабораторна робота № 5. Комплексна оцінка сучасного стану садово-паркового об'єкту та формування директивного плану відновлення.	ПРН 1, 16 Надати комплексну оцінку сучасному стану території дослідного об'єкта та скласти директивний план її відновлення, використовуючи реальну підоснову з урахуванням сучасного функціонального використання заходів із відновлення та режиму експлуатації території.	20
Самостійна робота № 2. Виявлення композиційних особливостей і ландшафтних складових паркового простору об'єкту.	ПРН 7, 9 Проаналізувати композиційні прийоми організації території ландшафтного об'єкта, оцінити їх відповідність ідейному навантаженню та функціональному призначенню об'єкта на сучасному етапі.	20
Модульна контрольна робота 2.		20
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота		70
Екзамен		30
Всього за курс		100
Курсовий проект з дисципліни		100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени, заліки)
--------------------------------------	--

90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу.
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету).

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=206>.

2. Електронний навчальний курс навчальної дисципліни для студентів заочної форми навчання – <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/assign/view.php?id=174946>.

3. Конспект лекцій та їх презентації.

4. Дудин Р. Б. Консервація, реставрація та реконструкція садово-паркових об'єктів / Р. Б. Дудин, Роговський С. В., Крупа Н. М. Львів : Видавництво «Новий Світ – 2000», 2021. 258 с.

5. 4. Олексійченко Н. О. Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт, самостійних завдань і курсового проектування з дисципліни «Реконструкція і реставрація садово-паркових об'єктів» / Н. О. Олексійченко, О. М. Багацька, Н. В. Гатальська. Київ : вид-во НУБіП України, 2011. 56 с.

10.Рекомендовані джерела інформації

1. Атаманюк Ю. А., Костюченко Л. Л., Остапенко Я. В. Реконструкция городских зеленых насаждений. Київ : Будівельник, 1987. 240 с.

2. Атаманюк Ю. Л. Ландшафтная реконструкция насаждений общего пользования. Киев : ИПК, 1987. 110 с.

3. Білоус В. І. Садово-паркове мистецтво: коротка історія розвитку та методи створення художніх садів. Київ : Наук. світ, 2001. 299 с.

4. Бондарь Ю. А., Салатич А. К., Садовенко Я. Л. Восстановление старинных ландшафтных парков. Киев, 1974. 124 с.

5. Борейко В. Е. Охрана вековых деревьев : [2-е изд., доп.]. Киев : Киевский эколого-культурный центр, 2001. 96 с.

6. Восстановление старинных ландшафтных парков [Текст] : методические рекомендации по проектированию / [под ред. О. И. Кульчицкой]. Киев : КиевНИИПГрадостр-ва, 1974. 84 с.

7. Генік Я. В., Дудин Р. Б. Систематична структура дендрофлори та санітарний стан паркових насаджень міст Карпатського регіону України. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2013. Вип. 187, ч. 1. 42-52.

8. Денисова Г. В. Історичні аспекти досліджень фітоценозів палацово-паркових комплексів України. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. 2012. Вип. 22.4. С. 33-39.

9. Дудин Р. Б. Консервація, реставрація та реконструкція садово-паркових об'єктів: навч. посібник. Львів : Видавництво «Компанія «Манускрипт», 2016. 192 с.

10. Дудин Р. Б. Старовинні парки Львівщини – осередки культурної дендрофлори. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2010. Вип. 152, ч. 1. С. 53-57.

11. Дудин Р. Б. Старовинні парки Львівщини: монографія. Львів : видавництво «Новий Світ – 2000», 2019. 186 с.

12. Дудин Р. Б., Багацька О. М. Основні напрями реконструкції старовинних та сучасних паркових комплексів. Агробіологія: Збірник наукових праць / Білоцерків. нац. аграр. ун-т. Біла Церква, 2012. Вип. 8 (94). С. 74-78.

13. Дудин Р. Б., Багацька О. М., Левусь Т. М., Вакулик І. І. (2017). Паркові насадження м. Хмельницького: сучасний стан та шляхи оптимізації. Біоресурси і природокористування. Том 9. № 5-6. // <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Bio/article/view/9609.pdf>.

14. Жирнов А. Д. Искусство паркостроения / А. Д. Жирнов. Львов : Вища школа, 1987. 129 с.

15. Жирнов А. Д., Мельничук Я. В. Реставрація та реконструкція ландшафтних об'єктів : Програма та навчально-методичний посібник з обмірної практики. Львів : УкрДЛТУ, 1997. 18 с.

16. Замки та храми України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.castels.com.ua/galicia.html>

17. Клименко Ю. О. Комплексна оцінка паркових насаджень (методичні підходи і рекомендації) / Ю. О. Клименко, С. І. Кузнецов. Київ : «ЦП «КОМПРИНТ», 2014. 66 с.

18. Клименко Ю. О. Тенденції зміни деревної рослинності київських парків, створених на базі лісів із сосни звичайної. Інтродукція рослин. 1999. №2. С. 110-117.

19. Клименко Ю. О., Клименко А. В. Старовинні парки Чернігівщини. Київ : «Квіти України», 2001. 54 с.

20. Косаревский И.А. Композиция городского парка. Киев : Будівельник, 1972. 152 с.

21. Косенко І. С. Національний дендрологічний парк «Софіївка». Київ : ВД «Академперіодика», 2007. 198 с.

22. Косенко І. С., Храбан Г. Ю., Мітін В. В., Гарбуз В. Ф. Дендрологічний парк «Софіївка». Київ : Наук. думка, 1996. 189 с.

23. Краткий справочник архитектора : Ландшафтная архитектура / под ред. И. Д. Родичкина. Киев : Будівельник, 1990. 336 с.

24. Кузнецов С. И., Клименко Ю. А., Миронова Г. А., Давыденко И. А. и др. Формирование основных типов экспозиций в ботанических садах и дендропарках. Киев : Наукова думка, 1994. 200 с.
25. Кузнецов С. И., Клименко Ю. О. Паркознавство як біологічна основа паркобудівництва. Інтродукція рослин. 2003. № 1-2. С. 131-141.
26. Кузнецов С. И., Клименко Ю. О. Методика вивчення старовинних парків. Київ : Нац. бот. сад ім. М.М. Гришка НАН України, 1993. 16 с.
27. Кучерявий В. П. Історія ландшафтної архітектури: Підручник. Львів: «Новий світ» – 2000», 2018. 702 с.
28. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць : підруч. Львів : Світ, 2005. 456 с.
29. Кучерявий В. П. Сади і парки Львова. Львів : Світ, 2008. 360 с.
30. Кучерявий В. П., Дудин Р. Б. Структура і динаміка паркових фітоценозів Заходу України: монографія. Львів: Компанія «Манускрипт», 2013. 192 с.
31. Кучерявий В. П., Дудин Р. Б., Ковальчук Н. П., Пилат О. С. Деревя, чагарники, ліани в ландшафтній архітектурі: Навчальний посібник. Львів: видавництво «Кварт», 2004. 138 с.
32. Ландшафтна архітектура : довідник термінів / В. П. Кучерявий, Р. Б. Дудин, Т. М. Левусь. Львів: компанія «Манускрипт», 2010. 156 с.
33. Ландшафтная реконструкция городских садов и парков / [Ю. А. Бондарь, Н. П. Абесинова, Е. Н. Никитина, А. Ф. Сахаров]. Киев : Будівельник, 1982. 60 с.
34. Ларина Т. Г. Методические указания по геоботаническому изучению парковых сообществ. Ялта: Изд-во ГНБС, 1980. 28 с.
35. Липа О. Л. Визначні сади і парки України та їх охорона. Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1960. 175 с.
36. Методические указания по проектированию, строительству и приемки в эксплуатацию парков, садов, скверов и других объектов комплексного благоустройства в городах СССР : РДМУ 204 СССР 041-84. Киев : КиевНИИПГрадостроительства, 1984. 160 с.
37. Олексійченко Н. О., Гатальська Н. В., Підольхова М. О., Мавко М. С. Меморіальні парки Києва : монографія. Біла Церква, Вид. Пшонківський О. В., 2017. 338 с.
38. Попович С. Ю., Корінько О. М., Клименко Ю. О. Заповідне паркознавство. Штучні об'єкти природно-заповідного фонду: навч. посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 279 с.
39. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: довідник / Редкол. В. Б. Леоненко та інші. Київ: Наука, 1999. 240 с.
40. Реконструкция городских зеленых насаждений / Ю. А. Атаманюк, Л. Л. Костюченко, Я. В. Остапенко. Киев : Будівельник, 1987. 240 с.
41. Реконструкция городских зеленых насаждений / Ю. А. Атаманюк, Л. Л. Костюченко, Я. В. Остапенко. Київ : Будівельник, 1987. 240 с.
42. Роговський С. В. Напрями наукових досліджень у старовинних дендропарках та ботанічних садах. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. 2010. Вип. 20.8. С. 11-16.

43. Родичкин И. Д. Проектирование современных загородных парков. Київ : Будівельник, 1981. 150 с.
44. Родичкин И. Д., Родичкина О. И., Гринчак И. А., и др. Сады, парки и заповедники Украинской ССР. Київ : Будівельник, 1985. 167 с.
45. Родічкін І. Д., Родічкіна О. І. Старовинні маєтки України: маєток як синтез мистецтв. Архітектура садів і парків. Поетика старовинної садиби: Книга-альбом. Київ : Мистецтво, 2005. 384 с.
46. Рубцов Л. И. Деревья и кустарники в ландшафтной архитектуре. Київ : Наукова думка, 1977. 272 с.
47. Рубцов Л. И. Садово-парковый ландшафт. Київ : Изд-во АН УССР, 1956. 212 с.
48. Рубцов Л. И. Справочник по зеленому строительству / Л. И. Рубцов, А. А. Лаптев. Киев : Будівельник, 1968. 280 с.
49. Успенская Н. Д., Клименко Ю. А., Кузнецов С. И., Давыденко И. А. Формирование зеленых насаждений при памятниках Древней Руси. Київ : Наукова думка, 1991. 112 с.
50. Черевченко Т. М., Чувікіна Н. В. Старовинні парки – першоджерела інтродукції тропічних і субтропічних рослин в Україні. Інтродукція рослин. 2000. №2. С. 3-10.
51. Aftanazy Roman. Materiały do dziejów rezydencji / Pod red. Andrzej A. Baranowskiego. – Tom VII. Wojewudztwo ruskie: Ziemia halicka i lwowska. Warszawa, 1992. 696 s.
52. Majdecki L. Historia ogrodów / L. Majdecki. Warczawa : Panstwowe Wydawnictwo Naukowe, 1978. 942 s.
53. Zachariasz A., 2009. Współczesne kierunki i tendencje w projektowaniu parków publicznych. Nauka Przyr. Technol. 3, 1, № 60.

Інтернет-джерела

1. Пам'ятки садово-паркового мистецтва в системі туристичних маршрутів Хмельниччини [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://tourlib.net/statti_ukr/lytvak2.htm
2. Унікальні перлини природи Тернопільщини [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://books.google.com.ua>
3. Закон України «Про ландшафти», 2009. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF40E00B.html
4. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.199. № 2456-XII. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.
5. Історичні відомості парків Києва. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://shev.gov.ua>.
6. Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства «Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України» від 10.04.2006. № 105. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0880-06>.
7. Перелік парків, що знаходяться на балансі районних у м. Києві КП УЗН КО «Київзеленбуд» станом на 01.01.2016 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://idea.kievzelenbud.com/download/%D0%9F%D0%B5%D1%80%>

D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%BA%20%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2.xlsx.

8. Бабин Яр: відновити історичну правду. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/columns/2011/09/26/56627/>.

9. Вічної Слави парк. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://kievpravda.kiev.ua/2012/09/vichnoi-slavi-park/>.

10. Для «Бабиного Яру» намалюють проект червоно-чорної Алеї праведників. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://nashigroshi.org/2011/08/05/dlya-babynoho-yaru-namalyuyut-proekt-chervono-chornoji-aleji-pravednykiv/>.

11. Карта структурних та рекреаційних об'єктів, розташованих на території регіонального ландшафтного парку «Партизанська слава». [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1czLqFbl3h-8_c_yLngfBIJptGEA&hl=en_US.

12. Меморіал «Бабий Яр» (2 часа). [Електронний ресурс]. Режим доступу : [http://www.kyivtravel.com.ua/memorial-%C2%ABbabij-yar%C2%BB-\(2-chasa\).html](http://www.kyivtravel.com.ua/memorial-%C2%ABbabij-yar%C2%BB-(2-chasa).html).